

VODIČ

**ZA RAZREDNIKE
i NASTAVNIKE**



**POMOĆ U RADU
S UČENICIMA**

VODIČ ZA RAZREDNIKE i NASTAVNIKE

VODIČ ZA RAZREDNIKE i NASTAVNIKE

POMOĆ U RADU S UČENICIMA

Vodič pripremili:

Vesna Šerepac, dipl. pedagog
Matija Zidar, prof.
Jasna Plantak, prof.
Siniša Brlas, prof.

Za umnožavanje i daljnje korištenje Vodiča potrebna je suglasnost
koordinatora ŠPP-a Virovitičko-podravске županije

Virovitica, 2004.

Kako pomoći mladima?

Pomoći mladima da se razviju u zrele i odgovorne osobe koje će korisno pridonositi društvu u cjelini dužni su svi: od roditelja preko škole, pa do uže i šire društvene zajednice. Budući da djeca najveći dio vremena provode sa svojim roditeljima, prirodno je i razumljivo da oni imaju i najveću odgovornost u odgoju djece. Roditelji mladima moraju pomoći da postanu samostalni, a da ih pri tom ne odbace. Unatoč svim problemima roditelji moraju omogućiti komunikaciju slušajući ih i uvažavajući njihovo mišljenje. Topla obiteljska atmosfera povjerenja i dobar roditeljski uzor ponašanja najbolja je prevencija bilo kojeg devijantnog ponašanja.

Polaskom djece u školu, na njihov rast i razvoj počinju djelovati i druge veoma važne osobe. Sposobnost učitelja da prihvate svako dijete sa njegovim dobrim i lošim osobinama znatno će djelovati na stvaranje njegove osobnosti. Škola kao ustanova u kojoj se potiče rast i razvoj osobnosti te oslobađanje učeničkih potencijala ima središnje mjesto u životu učenika. Želimo li zaštititi učenike, moramo stvarati uvjete u kojima će oni sa zadovoljstvom ići u školu, moramo školu učiniti manje stresnom, ugodnijom, zanimljivijom, a s učenicima moramo kvalitetnije komunicirati, poštivati njihovo mišljenje, emocije i njihovu sposobnost.

Potrebna je redovita suradnja roditelja i škole koja uključuje roditeljske sastanke i obavješćivanje škole o obiteljskoj situaciji u kojoj dijete živi kao i o njegovim posebnostima. Kada roditelji primjete promjene doživljavanja i ponašanja djeteta korisno je o tome izvijestiti školu (razrednika, stručnog suradnika, ravnatelja...)

Isto tako razrednici i stručni suradnici trebaju o svim uočenim promjenama kod djece upoznati njihove roditelje.

Ponekad te promjene mogu upućivati na uzimanje pojedinih sredstava ovisnosti, pušenje cigareta, pijenje alkohola, a posebnu pažnju treba posvetiti slijedećim simptomima:

Simptomi

Proširene zjenice, zakrvavljene oči, pričljivost, stanje slično laganom pijanstvu, promijenjena boja glasa

Sredstvo ovisnosti

MARIHUANA (osušeni list biljke)

Posljedice

Pad odgovornosti i gubitak motivacije za rad, pojačana sklonost zabavi, bahatost, opasnost u prometu, povećan rizik prelaska na druge droge.

Simptomi

Hiperaktivnost, povišeno raspoloženje, razdražljivost, gubitak apetita, nesanica, široke zjenice, ubrzani puls, suha usta i nos

Sredstvo ovisnosti

ECSTASY (tablete)

Posljedice

Razvoj ovisnosti, psihičke promjene, depresija ako je doza uskraćena, iscrpljenost i mršavljenje, rizik prelaska na teže droge.

Simptomi

Čudno ponašanje, smetenost, dezorijentiranost i halucinacije, stanje slično ludilu, proširene zjenice, otežana komunikacija, nepovezan govor

Sredstvo ovisnosti

LSD

Posljedice

Povećani rizik razvoja shizofrenije, oštećenje mozga, sklonost uzimanju ostalih droga.

Simptomi

Često šmrcanje, hiperaktivnost, euforija, pogrešna slika o stvarnosti, nesanica, slab apetit, osjećaj viška energije, proširene zjenice, halucinacije i paranoja, iscrpljujuće uživanje i zabava

Sredstvo ovisnosti

KOKAIN (bijeli prah)

Posljedice

Jaka psihička ovisnost, slab radni učinak, veliki izdaci za drogu, fizičko propadanje, sklonost kriminalu, oštećenje sluznice nosa i vena, teške depresije pri odvikavanju, mogućnost infekcije, problemi u trudnoći, smrt.

Simptomi

Uske zjenice, usporenost, pospanost, promjena boje glasa (izdišući glas), usporeno disanje, dubok san koji može završiti komom ili smrću, ubodi na rukama

Sredstvo ovisnosti

HEROIN (smeđi prah)

Posljedice

Teška fizička i psihička ovisnost, promjene ličnosti i ponašanja, gubitak interesa, neodgovorno ponašanje, potražnja za novcem, psihofizičko propadanje, infekcije, sklonost kriminalu, rizik od predoziranja, kriza u odvikavanju, široke zjenice, suzne oči, drhtanje, curenje nosa, proljev, bolovi u tijelu.

Što djeluje na školsko postignuće?

Suprotno uvriježenom mišljenju (nažalost većine nastavnika) kako uglavnom o učenicima samima ovisi njihov uspjeh u školi, ozbiljna su znanstvena istraživanja pokazala da su za uspjeh u školi bitni i ostali razredni procesi i okruženje:

1. **Škola i okruženje** - veličina škole, odnos učenika i nastavnika, lokacija škole, odnos nastavnika i administracije, plaća nastavnika, sastav učenika...

2. **Uvjeti u školi** - administrativna organizacija, organizacija podučavanja, odnosi među učenicima, veličina i sastav razreda...

3. **Osobine nastavnika** - iskustvo, sposobnost, stručna sprema, poznavanje gradiva, vještina podučavanja, očekivanja i stavovi...

4. **Osobine učenika** - socijalno porijeklo, sposobnost, predznanje, vrijednosti, stavovi, očekivanje kognitivni stil i stil učenja...

Nastavnik u svome radu može djelovati na pojedine dijelove svih navedenih procesa. To ovisi o njegovoj stručnoj i osobnoj kompetentnosti i angažiranosti. Djelovanje nastavnika na vlastite osobine uključuje kognitivnu spremnost nastavnika da uključuje više mentalne procese i da na to potiče i učenike, te analizu i tijek nastavnog procesa. No, i intervencijama unutar razrednog odjela tijekom samog nastavnog procesa može se pridonijeti kvalitetnijoj interakciji svih sudionika procesa.

Evo nekih primjera kojim putem krenuti:

1. Raspored učenika u učionici:

- a.) klasični raspored učenika pogodan je za klasično predavanje
- b.) polukružni raspored pogoduje grupnoj diskusiji
- c.) modularni tip pogoduje za kooperativni rad

a.) klasični raspored (za klasično predavanje)

Nastavnik

S	V	V	V	S
S	S	V	S	S
N	S	V	S	N
N	N	V	N	N
N	N	S	N	N

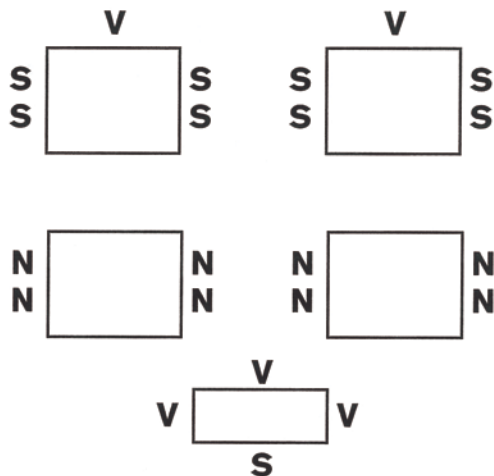
b.) polukružni raspored (za diskusiju)

Nastavnik

S S S N N N V V V N N S S S

c.) modularni raspored (za kooperaciju)

Nastavnik



Legenda:

S - položaj (mjesto) srednje interakcije (sudjelovanje u radu)

N - položaj (mjesto) niske interakcije

V - položaj (mjesto) visoke interakcije

2. Veličina i gustoća razrednog odjela

Ona djeluje negativno na postignuće u zadacima s velikim mentalnim opterećenjem; što je više učenika u učionici koncentracija je učenika snižena, pasivniji su u radu, agresivniji su i nezadovoljni. Tome se može doskočiti tako da se razredni odjel rasloji na manje skupine s različitim zadacima.

Kod formiranja grupa učenika potrebno je voditi računa o tome da one budu homogene po sposobnostima (kako učenici slabijih sposobnosti u grupi sposobnih učenika ne bi bili frustrirani mogućim neuspjehom). Potrebno je brižno motriti interakciju članova grupa i diskretno evidentirati učenike koji su povučeni i nezainteresirani; oni vjerojatno imaju dublje razloge za takvo ponašanje. Identifikacija ovih učenika podloga je za daljnji rad s njima uz pomoć stručno-razvojne službe škole i učenikovih roditelja. Pri tome odlasci razrednika u obiteljske domove učenika (ako to može pridonijeti rješavanju određenog problema i boljem upoznavanju obiteljske situacije) ne trebaju biti rijetkost.

Posebno je bitan kreativni i grupni rad unutar sata razrednog odjela. Pri tome je potrebno slijediti princip: **uvod razrednika - razrada teme od strane učenika (dvoje ili troje) - grupna diskusija ili rad u grupama**. Razrednici trebaju što većim brojem tema obuhvatiti pitanja vezana za pomoć u organizaciji slobodnog vremena učenika.

Rezultati ankete provedene u osnovnim i srednjim školama pokazuju da:

- Trećina osnovnoškolaca i dvije trećine srednjoškolaca puši;
- Oko polovine učenika osnovne škole i svega 13% srednjoškolaca nije nikada konzumiralo alkohol;
- U kontakt s drogom u našoj županiji došlo je 3,5% učenika osnovne škole i 22,8% učenika srednje škole;
- 1,68% učenika osnovne škole i 14,12% učenika srednje škole u našoj županiji je probalo drogu;
- Dob kada se najčešće proba droga je 14-godina;
- Na pitanje tko bi ih trebao informirati o štetnosti uzimanja sredstava ovisnosti učenici na prvo mjesto svrstavaju svoje roditelje, a na drugo mjesto školu.

Kome se obratiti za pomoć?

Ukoliko trebate stručnu pomoć potražite je u Centru za suzbijanje ovisnosti Virovitičko-podravske županije:

VIROVITICA
Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok"
(u krugu Opće bolnice)

dežurstva: utorkom od 18 do 20 sati
telefon: 033/727-031, 033/ 725-444/lokal 351

SLATINA
Dom zdravlja Slatina

dežurstva: četvrtkom od 18 do 20 sati
telefon: 033/552-258

Prevenција zlouporabe sredstava ovisnosti putem sata razrednika u osnovnoj školi

Zašto mladi posežu za sredstvima ovisnosti?

a) Želja da se osjećaju odraslima

Djeca vole oponašati odrasle, ponašati se "odraslo". To za njih znači biti slobodan, biti jači, donostiti svoje vlastite odluke.

Djeca primaju različite poruke koje im govore što znači biti odrastao. Primljene poruke djeca tumače, a gledajući model koji imaju u roditeljima i drugim odraslim osobama, ona uče. Ako roditelji puše, piju ili uzimaju droge, dijete to može interpretirati kao najbolji način suočavanja s problemima ili stresom.

b) Želja za uklapanjem i pripadanjem grupi

Djeca žele biti voljena i prihvaćena. Ponekad se događa da članovi grupe kojoj žele pripadati puše, piju ili uzimaju druge droge. U želji da se uklopi, dijete se i samo počinje ponašati na sličan način.

c) Želja da se opuste i dobro osjećaju

Današnjoj djeci mnogo toga zaista otežava sazrijevanje. Povećan je stupanj nasilja svih vrsta i otuđenosti među ljudima, obiteljska struktura se mijenja, alkohol i ostale droge postaju lako dostupni, pojačan je utjecaj medija, budućnost je nesigurna. Svi ovi razlozi mogu pridonijeti tome da adolescent posegne za drogom, misleći da će mu to pomoći da olakša ili zaboravi probleme.

**Temeljni cilj školskog preventivnog programa je
SMANJIVATI INTERES MLADIH ZA UZIMANJEM SREDSTAVA OVISNOSTI.**

Svi nastavnici moraju nastojati da svojim pristupom mladima poboljšaju kvalitetu njihova života. Djeca su različita i poštujući tu činjenicu, koristeći se individualiziranim pristupom, nastavnici im se moraju prilagođavati, prihvaćajući svako dijete onakvo kakvo jest. Moramo učiniti sve da se djeca vesele dolasku u školu, da se raduju susretu s nama. Da bi se oni ugodno osjećali moramo im pružiti ljubav, podršku, pažnju, razumijevanje. Omogućimo djeci stvaranje pozitivne slike o sebi postavljanjem primjerenih zahtjeva kojima svako dijete može udovoljiti i tako doživjeti uspjeh te razviti samopoštovanje.

Sat razredne zajednice je upravo idealna prilika da učenike naučimo što više životnih stvari o kojima malo čuju kroz nastavu. Program rada trebali bi osmisliti zajednički razrednik i učenici, pri tome se usmjeriti na one sadržaje o kojima učenici žele govoriti, raspravljati, pitati. Takvi satovi će biti korisni, zabavni, učenici će biti motivirani i maksimalno angažirani, pogotovo ako im dajemo slobodu izbora.

Oblici rada:

- radionice
- terapijske zajednice.

Prevenција zlorabe sredstava ovisnosti kroz organizaciju sata razrednika u srednjoj školi

Cilj:

Uklopiti sadržaje vezane uz školski preventivni program u plan i program rada razrednika. Sadržaji se nadovezuju jedni na druge, te tako čine cjelovit pristup preveniranju pojave psihoaktivne ovisnosti adolescenata. Radi toga je sadržaje potrebno permanentno realizirati tijekom svih razreda srednjoškolskog obrazovanja.

Prilikom realizacije sadržaja posebnu je pažnju potrebno usmjeriti ka ciljevima koji se žele postići svakom pojedinom aktivnošću.

Rad se osniva na pravilu:

Izbjegavati termine vezane uz stvaranje ovisnosti, a poticati zdrave stilove življenja.

Krajnji je cilj:

Škola bez neuspjeha - život bez neuspjeha.

Oblici rada:

- Individualni - diskretni zaštitni program
- Grupni - kreativne socijalizacijske skupine
- Zajednički - predavanja i diskusije na satovima razrednog odjela
- Obiteljski - uključivanjem u rad članova obitelji učenika koji je u ciljanom tretmanu i obilascima roditeljskih domova učenika
- Suradnjom s relevantnim institucijama - Centar za suzbijanje ovisnosti, Centar za socijalnu skrb, Policijska uprava, obiteljski liječnici, Zavod za zapošljavanje...

Uloga razrednika:

Razrednik je jedan od nositelja Školskog preventivnog programa.

U tom su mu smislu osnovne zadaće:

- suradnja s voditeljem školskog preventivnog programa
- dodatna suradnja s roditeljima
- uspostavljanje protoka informacija s relevantnim institucijama koje mogu pripomoći u radu
- poticanje kreativnosti kod učenika (stvaranje osjećaja zadovoljstva učenika školom i samima sobom; razvijanje osjećaja kompetentnosti)

Preporuka za rad razrednog odjela:

Razrednik će navedene teme uklopiti u plan i program rada razrednog odjela. Svaku temu razrednik će obavezno razraditi (uvod, osnovne naznake...), te će nakon toga učenike poticati na samostalnu pripremu pojedine teme (najmanje dva učenika za svaku temu). Nakon samostalnog rada učenika obavezno slijedi diskusija. Za diskusiju se preporučuje cirkularni raspored sudionika (svi sjede u krugu) radi ravnomjerne interakcije svih sudionika.

S namjerom da pomognemo razrednicima predložimo neke teme za koje smatramo da su djeci potrebne, te o kojima žele i trebaju doznati više.

Aktivnosti razrednika u osnovnoj školi

Razred	SADRŽA	CILJEVI
1.	Dijete je dio svijeta	Upoznavanje djece s činjenicom da je svijet konglomerat različitosti u kojem su i ona samo jedan poseban dio, ali i da su svi ti dijelovi međusobno čvrsto povezani i ovisni.
	Sve se mijenja	Razvijati svijest o tome da je sve promjenljivo i da je to dobro iz više razloga, a jedan možda najvažniji je taj da se sve još može popraviti, promijeniti nabolje, usavršiti, poboljšati. To im daje slobodu da griješe i greške popravljaju, nadu da mogu biti bolji, jači i sposobniji.
2.	Problemi su za to da, rješavajući ih, napredujemo i jačamo	Djeci približiti činjenicu da će uvijek pred njih dolaziti novi problemi i da ih ne treba shvatiti kao teret koji im stalno zagorčava život nego kao izazov.
	Dobro i zlo su blizu	Dovesti djecu do spoznaje da ima dobrih i zlih ljudi i da oni od kojih očekujemo dobro i ne moraju biti takvi, ali treba odabrati dobro i naći se na toj strani.
3.	Opasnost prijeti od poznatih i nepoznatih stvari	Djecu treba upoznati s činjenicom da im opasnost ne prijeti samo od različitih osoba, bliskih ili vrlo dalekih, nego i od različitih stvari od kojih su neke stalno pri ruci, u kući, a neke je moguće sresti tek na posebnim mjestima, kod posve određenih ljudi.
	Zaštita od psihoaktivnih sredstava je jednostavna - samo je treba prepoznati i staviti na pravo mjesto	Pripremiti djecu da mogu prepoznati psihoaktivna sredstva, o njihovoj nazočnosti obavijesiti prave osobe na pravi način, ili ih ukloniti tako da nikomu ne mogu naškoditi.

Razred	SADRŽAJI	CILJEVI
4.	Droga je nepotrebna i štetna	Oblikovati kod djece negativan stav prema psihoaktivnim sredstvima, po mogućnosti do stupnja averzije.
	Tajne mogu biti "dobre" i "loše"	Pomoći djeci da spoznaju da sve tajne nisu "dobre" i da one "loše" ne treba čuvati jednako kao "dobre". Nekad je teško odvagnuti treba li ili ne treba neku tajnu čuvati, a da u to budemo sigurni, treba potražiti savjet roditelja, razrednika, stručnog suradnika.
	Čovjeku je mjesto u obitelji	Kod djece pojačati osjećaj sigurnosti u obitelji i povjerenja u bližnje, jer je to jedan od bitnih čimbenika zdravog psihosocijalnog razvoja mladih.
	I prijatelji su važni	Upoznati djecu da je, uz obitelj, za čovjeka jako važno da ima prijatelje koji će mu biti pri ruci kad nitko iz obitelji ne bude blizu i s njima će moći doživjeti posve nove doživljaje.
5.	Naše osnovne potrebe i kako ih zadovoljiti	Osvijestiti kod djece osnovne potrebe: MOĆ, LJUBAV, SLOBODA, ZABAVA. Pomoći im da shvate da ne možemo uvijek dobiti što želimo, ali ako pokušamo i trudimo se možemo dobiti ono što nam treba. Pomoći im da shvate i prepoznaju svoje signale, svoje predodžbe kako da uravnoteže svoje potrebe, kako da zadovolje konfliktne potrebe i sl.
6.	Kako reći ne	Osposobiti učenike da se klone problematičnih situacija nudeći pozitivne alternative. Osposobiti ih da se odupru nagovoru vršnjaka i maknu iz problematičnih situacija. Osposobiti ih da kažu "ne" i ostanu mirni čak i unatoč jakom pritisku vršnjaka.

Razred	SADRŽAJI	CILJEVI
7.	Uspješna komunikacija s drugima	Osposobiti učenike za aktivno slušanje, empatiju; naučiti ih govor prihvatanja; vježbanje izražavanja osjećaja i potreba; rješavanje konfliktnih situacija iz svakodnevnog života; naučiti ih kako se uspješno nositi sa sukobima
8.	Moj izbor	Osposobiti učenike za zdravi način izražavanja želja, potreba i osjećaja; naučiti razliku između prevencije i liječenja bolesti i ovisnosti, te promicanja zdravlja; vježbanje donošenja odluka i rješavanja problema; dugoročni plan zdravog života

Aktivnosti razrednika u srednjoj školi

Razred	Kalendar rada	SADRŽAJI	CILJEVI
1.	rujan listopad	Uloga pojedinca u društvu Uloga učenika u razrednom odjelu	Učenje za odgovorno ponašanje. Uputiti učenike kako komunicirati na ispravan način.
	studeni prosinac	Kako organizirati slobodno vrijeme	Utvrđiti strukturu slobodnog vremena učenika (anketom). Pomoći u organizaciji slobodnog vremena učenika.
	veljača	Nenasilno rješavanje problema	Učenje toleranciji, kooperativnosti, odricanju u korist drugih (altruizam) i suživotu. Isticanje različitosti kao prednosti, a ne nedostatka.
	ožujak travanj svibanj	Zdravi stilovi života	Upoznati krajolik (bliže i dalje okruženje škole i grada). Obilježavanje 5. lipnja (Svjetski dan zaštite čovjekove okoline). Uloga tjelesne aktivnosti u svakodnevnom životu. Kako se redovito, umjereno i pravilno hraniti. Kako odlazak (dolazak) u školu ne mora biti stresan. Pojasniti zašto je dobro biti obrazovan i informiran.

Razred	Kalendar rada	SADRŽAJI	CILJEVI
2.	rujan listopad	Razlika između slobode i anarhije	Uputiti učenike kako biti slobodan unutar normi i granica. Ukazati na zablude i krive oblike slobode. Obilježavanje 2. listopada (Međunarodni dan mira).
	veljača	Moral i moralnost	Pojasniti što je to moral i što znači biti moralan.
	ožujak travanj	Sustav vrijednosti	Naučiti što su vrijednosti. Naučiti razlikovati materijalne od duhovnih, te pojedinačne od općeljudskih vrijednosti.
	svibanj	Osobni životni stil	Potaknuti učenike na izgradnju osobnosti (uz vodstvo razrednika). Nastojati da učenici shvate kako biti različit predstavlja prednost.
3. i 4.	rujan listopad studen	Spolnost Odnosi među spolovima	Naučiti razlike i sličnosti (s naglaskom na sličnosti) između spolova. Naučiti kako poznavanje suprotnog spola pozitivno utječe na uspostavljanje veza. Pojasniti zašto stupamo u spolne odnose. Objasniti sredstva i metode zaštite od zakačica i spolnih bolesti. Pripreme za obilježavanje 1. prosinca (Dan borbe protiv AIDS-a).
	prosinac veljača ožujak	Ljudsko dostojanstvo i ljudska prava	Istaknuti pravo svakoga na život. Upoznavanje s Općom deklaracijom o ljudskim pravima. Uputiti učenike kako putem zakona mogu ostvariti svoja prava (pojasniti pravnu proceduru). Obilježavanje 10. prosinca (Dan čovjekovih prava).
	travanj	Obitelj	Opisati nastanak i smisao obitelji. Pripreme za obilježavanje 15. svibnja (Međunarodni dan obitelji).
	svibanj	Kako pridonijeti zajednici u kojoj živim	Pomoć u odluci: zaposliti se (i kako) ili studirati.

